

КРАЩІ ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 364-786-053.5-053.6-056.26:338.48-2-056.26

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ТЕМА

«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ»: ДАЙДЖЕСТ ПОДІЙ І ЗАХОДІВ

Укладачі: Кравченко Оксана, Молоченко Інна, Чупіна Катерина, Міщенко Марина, Резніченко Ірина., Левченко Наталія, Скочко Максим, Песоцька Юлія, Поліщук Олена, Салата Назар, Коляда Назарій.

В огляді висвітлено дайджест подій і заходів, що відбулися на базі Уманського державного педагогічного університету у межах розробки науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» за участі науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрів та студентів протягом першого півріччя 2021 року.

Над розробкою цієї тематики працюють члени Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Мета діяльності Центру – консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, що спрямовані на соціально-педагогічну та психологічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами в їхній адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище.

Ключові слова: соціально-психологічна реабілітація, діти і молодь з особливими освітніми потребами, інклюзивний туризм, науково-дослідна робота.

RESEARCH TOPIC

«SOCIAL-PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF CHILDREN AND YOUTH WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS OF INCLUSIVE TOURISM»: DIGEST OF EVENTS AND ACTIVITIES

The review covers a digest of events and activities that took place on the basis of Uman State Pedagogical University in the development of research topic «Socio-psychological rehabilitation of children and youth with special educational needs through inclusive tourism» with the participation of researchers, graduate students, masters and students during the first half of 2021.

Members of the Center for Social and Educational Integration and Inclusive Rehabilitation and Social Tourism «Without Barriers» of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University are working on the development of this topic. The purpose of the Center is to consolidate the efforts of relevant departments of the university, executive bodies and NGOs aimed at socio-pedagogical and psychological support of people with special educational needs in their adaptation to the student and teaching staff, integration into the educational and social environment.

Keywords: social and psychological rehabilitation, children and youth with special educational needs, inclusive tourism, research work.

З-поміж викликів сьогодення заслуговує на увагу проблема забезпечення рівних прав і можливостей для людей з інвалідністю у всіх сферах життєдіяльності. Для факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини пріоритет – створення умов та розробка дієвих технологій для здобуття освіти молоддю з

особливими освітніми потребами, з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів задля успішної соціалізації та самореалізації.

Над розробкою цієї тематики працюють члени Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів».

Мета діяльності Центру – консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, що спрямовані на соціально-педагогічну та психологічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами в їхній адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище.

На факультеті створено інклюзивні групи (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти» від 10 липня 2019 року за № 635). Розроблено та затверджено «Положення про команду психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами в УДПУ імені Павла Тичини» задля функціонування міждисциплінарної команди фахівців.

З метою створення інклюзивного середовища в УДПУ імені Павла Тичини велику увагу приділено забезпеченню реалізації вимог щодо доступності до навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення: згідно з вимогами будівельних норм та стандартів зроблено пандуси в усіх навчальних корпусах; облаштовано спеціалізовані санітарно-гігієнічні кімнати відповідності до вимог доступності та Універсального дизайну; закуплено парти для студентів-валізочників; придбано таблички шрифтом Брайля з назвою кожного факультету, кафедр, структурних підрозділів університету; закуплено абетки шрифтом Брайля для студентів – майбутніх психологів, соціальних працівників, педагогів – майбутніх фахівців, які готові працювати в умовах інклюзивної освіти; у читальних залах та комп'ютерних класах облаштовано клавіатури до комп'ютерів шрифтом Брайля для студентів із порушенням зору; для потреб Центру освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» придбано географічні карти Європи шрифтом Брайля; у гуртожитках облаштовано пандуси і кімнати для студентів з інвалідністю.

Проблема соціально-психологічної реабілітації студентської молоді з інвалідністю є темою наукових досліджень співробітників Центру, і в цьому аспекті з 1 січня 2020 р. молоді науковці університету за фінансування Міністерства освіти і науки України розпочали розробку науково-дослідної теми: «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978; напрям фінансування: фундаментальні дослідження). Мета роботи – розробити та апробувати систему соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму. Строки виконання: 2020–2022 рр.

В огляді висвітлено дайджест подій і заходів, що відбулися на базі Уманського державного педагогічного університету у межах розробки науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» за участі науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрів та студентів протягом першого півріччя 2021 року.

Регіональний науково-практичний семінар за темою «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу»

На факультеті соціальної та психологічної освіти 29 січня 2021 р. відбувся Регіональний науково-практичний семінар за темою «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу». Співorganizаторами семінару стали Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи НАПН України, відділ освіти Уманської міської ради, Інклюзивно-ресурсний центр Уманської міської ради.

Тематичні напрями роботи Семінару:

1. Організація освітнього процесу в умовах пандемії.
2. Психологічний супровід та соціально-педагогічний патронаж: виклики сучасності.
3. Робота інклюзивно-ресурсних центрів в умовах дистанційного навчання.
4. Шляхи поєднання дистанційного навчання з інклюзивним.

На пленарному засіданні виступили:

1. Панок Віталій Григорович, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Українського НМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України. Тема виступу: «Психологічна служба в умовах освітніх реформ».

2. Чорна Світлана Олександрівна, головний спеціаліст відділу освіти Уманської міської ради. Тема виступу: «Організація дистанційного навчання в умовах пандемії для учнів закладів загальної середньої освіти м. Умані»

3. Мухарська Оксана Олегівна, практичний психолог Уманської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 9. Тема виступу: «Досвід роботи психологічної служби в умовах карантину».

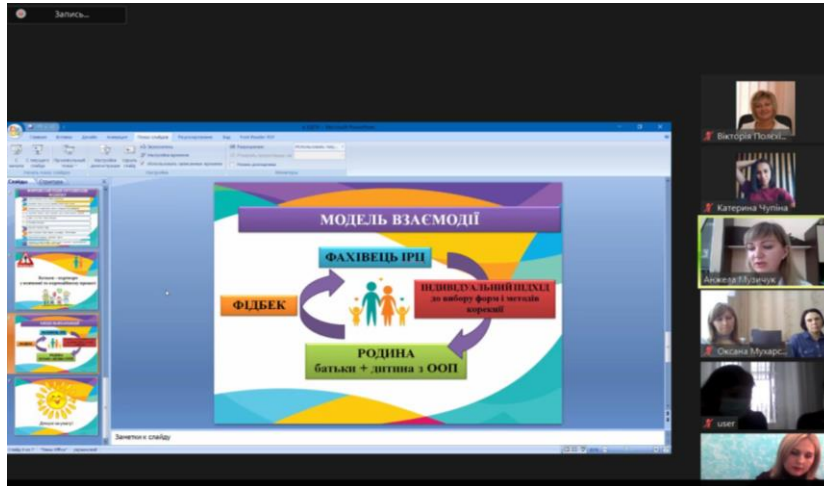
4. Косовська Тетяна Володимирівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Уманського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–II ступенів № 6 – дошкільний навчальний заклад» Уманської міської ради Черкаської області. Тема виступу: «Реагування на випадки насильства над дітьми та протидія в умовах дистанційного навчання»

5. Музичук Анжела Віталіївна, директор комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр» Уманської міської ради. Тема виступу: «Організація дистанційної форми корекційно-розвиткової роботи фахівцями інклюзивно-ресурсного центру».

6. Бобриньова Світлана Дмитрівна, практичний психолог Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тема виступу: «Психологічна підтримка студентів під час дистанційного навчання».

Регіональний семінар проводився як підсумок спільного проекту факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини і відділу освіти та інклюзивно-ресурсного центру Уманської міської ради за назвою «Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу» у межах науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978).

Такий підхід забезпечує впровадження принципу зв'язку теорії і практики у виробленні загальних рекомендацій щодо здійснення дистанційного навчання в умовах пандемії, психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу всіх учасників освітнього процесу.

Регіональний онлайн-семінар на тему «Соціальна робота в громаді: досвід Іваньківської ОТГ»

23 лютого викладачі кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи взяли участь у регіональному онлайн-семінарі на тему «Соціальна робота в громаді: досвід Іваньківської ОТГ».

Своїм досвідом ділились:

Грабова Наталія Миколаївна – адміністратор Центру надання адміністративних послуг Іваньківської ОТГ;

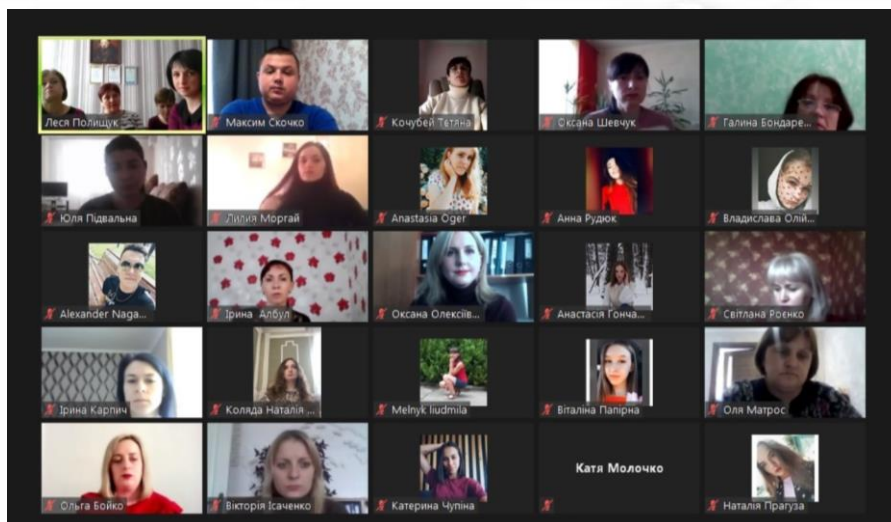
Бацай Наталія Вікторівна – начальник відділу соціального захисту Іваньківської ОТГ;

Дяченко Наталія Олексіївна – начальник Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Іваньківської ОТГ;

Поліщук Леся Миколаївна – голова Іваньківської ОТГ.

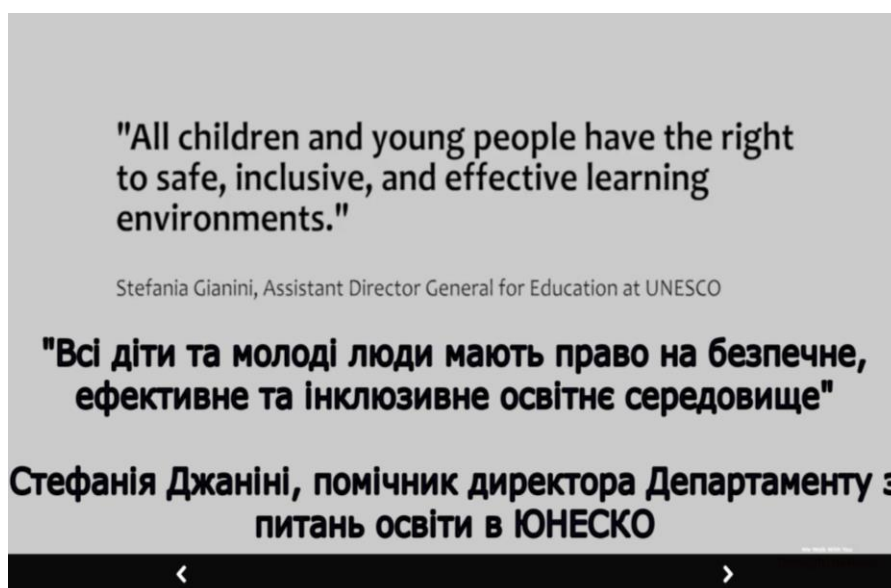
Представники Іваньківської об'єднаної територіальної громади ознайомили присутніх із досвідом надання адміністративних послуг у своїй громаді, про організацію діяльності центру надання соціальних послуг громади, про стратегію діяльності Іваньківської ОТГ.

Цей захід був спрямований на представлення практичного досвіду з надання соціального захисту вразливим категоріям населення в об'єднаних громадах.

Проект «Не мовчи» із протидії булінгу в закладах освіти

Реалізація проекту «Не мовчи» покликана привернути особливу увагу молодого покоління до масштабної проблеми цькування через інакшість. Учнівська молодь мала змогу обговорити пізнавальні відео з теми, поділитися думками про психологічний стан жертви цькування, а також отримати інформацію від представників правопорядку про характер відповідальності за дії, пов'язані з булінгом. У зв'язку з актуальними подіями особливого поширення набула специфічна форма кібербулінгу, яка зародилася в умовах ізоляції за дистанційного навчання. Проект реалізовано факультетом соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини за підтримки відділу у справах сім'ї та молоді Уманської міської ради, відділу освіти Уманської міської ради.

Участь у сесії ООН «Підтримка сільських громад через Civic Tech за часів коронавірусу»

18 березня 2021 р. відбувся паралельний онлайн-захід на Неурядовому форумі Комісії ООН зі становища жінок (65 сесія) у Нью-Йорку, (США). Тема заходу «Підтримка сільських громад через Civic Tech за часів коронавірусу». Організатор: Національна Рада Жінок України.

Модератором заходу була Катерина Левченко, Урядовий уповноважений з питань політики гендерної рівності в Україні, заступник голови Комісії з питань гендерної рівності Ради Європи

Вітальні слова виголосили: Посол Сергій Кислиця, Постійний представник України при ООН;

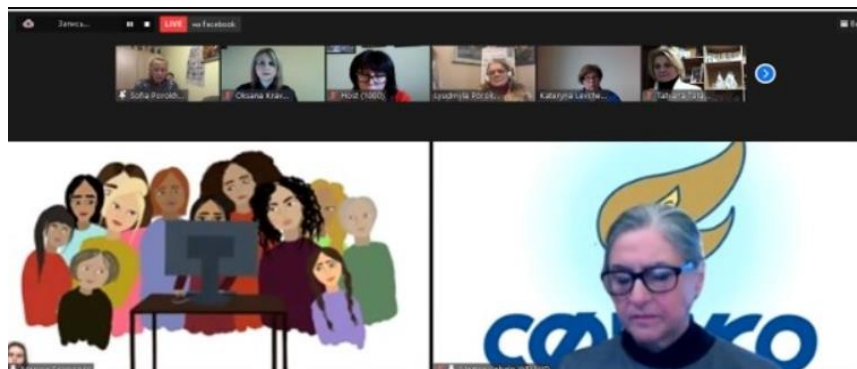
Еміне Джапарова, перший заступник Міністра закордонних справ України (відео-привітання);

Марта Кебало, головний представник WFUWO при ООН / ECOSOC, Світова Федерація Українських Жіночих Організацій.

Людмила Порожняк-Гановська, голова Національної Ради Жінок України.

Доповідачі заходу: Ольга Ревук, заступник Міністра Міністерства соціальної політики України. Тема виступу: «Діяльність уряду щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків»; Василь Бабич, Центр економічного оновлення. Тема виступу: «Цифрова доступність як умова гендерної рівності. Національна стратегія вільних бар'єрів (ТВС)»; Надія Комарова, Державний інститут сімейної та молодіжної політики. Тема виступу: «Цифрова робота для сільської молоді»; Наталія Гнатюк, президент Фонду сталого розвитку «Стара Волинь». Тема виступу: «Перспективи розвитку сільських територій в Україні шляхом підготовки та реалізації навчальної програми для організаторів громад»; Оксана Кравченко, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тема виступу: «Підготовка майбутніх фахівців до роботи в громаді: досвід та перспективи»; Тетяна Тарасова, Інститут проблем освіти Національної академії педагогічних наук України. Тема виступу: «Адвокатська технологія в діяльності школи та об'єднаної територіальної громади»; Тетяна Коваль, директор публічної бібліотеки Вараської ОТГ. Тема виступу: «Бібліотечний простір доступний для всіх».

Почесно, що Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини – один із українських закладів вищої освіти, який був залучений до такого заходу і була змога поділитися досвідом підготовки фахівців до роботи в громаді, а також із цікавими проектами зі сталого розвитку та інклюзії.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Профорієнтація серед учнівської молоді в умовах інклюзивної освіти»

14 квітня 2021 року на базі факультету соціальної та психологічної освіти відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Профорієнтація серед учнівської молоді в умовах інклюзивної освіти».

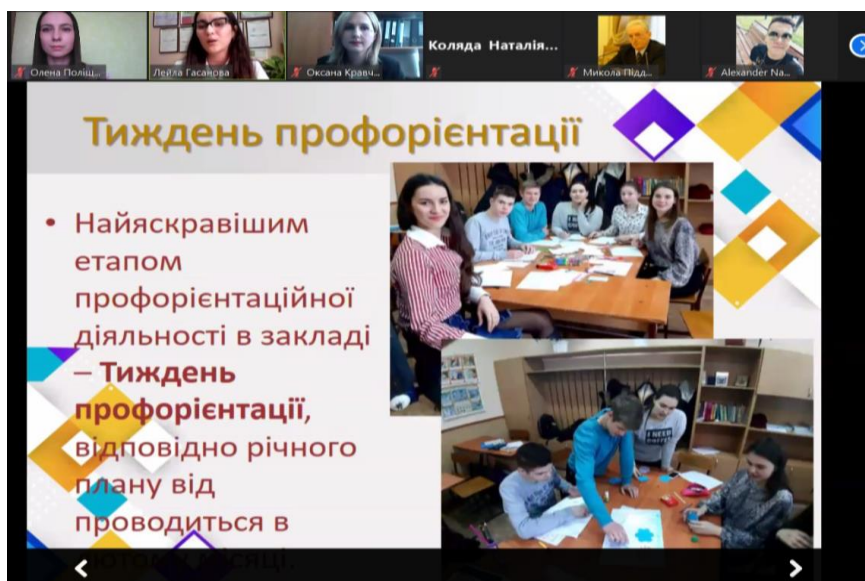
Співорганізатори конференції – представники Рівненського державного гуманітарного університету, Харківської гуманітарно-педагогічної академії та Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

На конференції з доповіддю виступили:

Піддячий М. І. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної Слов'янської Академії освіти імені Яна Амоса Коменського, головний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Тема виступу: «Стратегія професійної орієнтації учнівської молоді».

Гасанова Л. І. – психолог Одеського обласного центру громадського здоров'я, практичний психолог Крижанівського НВК «ЗОШ I–II ступенів – ліцей – ДНЗ» Фонтанської сільської ради Одеської області. Тема виступу: «Профорієнтаційна робота психолога серед учнівської молоді: досвід Крижанівського НВК «ЗОШ I–III ступенів – ліцей – ДНЗ» Фонтанської сільської ради Одеської області»;

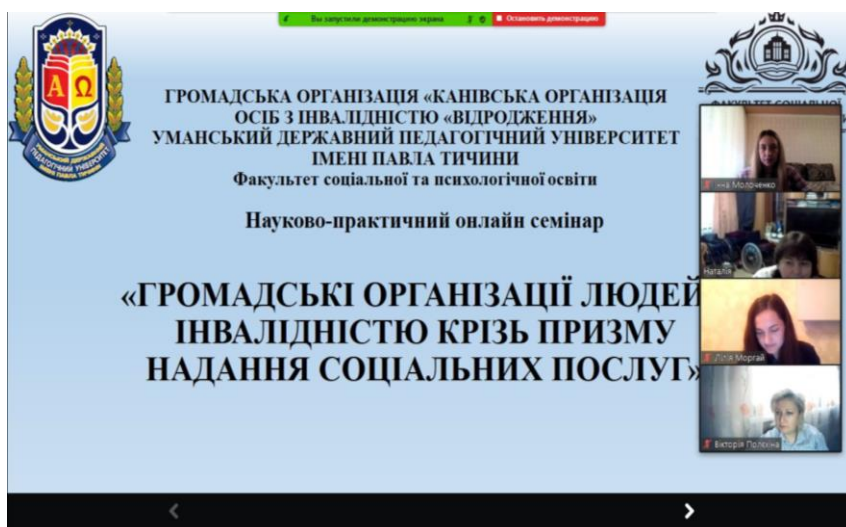
Поліщук О. Р. – аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, викладач-стажист кафедри психології, координатор Центру психологічного діагностування та тренінгових технологій «ІНСАЙТ» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Тема виступу: Досвід роботи Центру психологічного діагностування та тренінгових технологій «Інсайт».

Науково-практичний онлайн-семінар «Громадські організації людей з інвалідністю крізь призму надання соціальних послуг»

16 квітня 2021 року на базі факультету соціальної та психологічної освіти відбувся науково-практичний онлайн-семінар «Громадські організації людей з інвалідністю крізь призму надання соціальних послуг». Його мета – висвітлення досвіду надання соціальних послуг людям з інвалідністю на базі громадських організацій України, обговорення новітніх тенденцій, розв'язання проблем та труднощів на законодавчому рівні, пропагування кращого досвіду роботи та визначення шляхів його впровадження.

На семінарі виступила Капустян Н.І. – голова Громадської організації «Канівська організація осіб з інвалідністю «Відродження»». Вона висвітлила досвід роботи організації, яку представляла, також основні напрями та методи роботи цієї організації.

Засідання команди психолого-педагогічного супроводу студентів з ООП

Відповідно до «Положення про команду психолого-педагогічного супроводу студентів з особливими освітніми потребами УДПУ імені Павла Тичини», 16 квітня 2021 р. на факультеті відбулося засідання команди психолого-педагогічного супроводу студентів з ООП. На засіданні були присутні: декан факультету, д.пед.н., професор Кравченко Оксана Олексіївна; заступник декана з навчальної роботи, к.пед.н., доцент Бондаренко Галина Василівна; психолог університету Бобриньова Світлана Дмитрівна; координатор Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» Чупіна Катерина Олександрівна; куратори академічних груп: к. пед.н., доцент Полехіна Вікторія Миколаївна, к. пед.н., доцент Підвальна Юлія Василівна, к. пед.н., доцент Бойко Ольга Миколаївна, викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Молоченко Інна Анатоліївна, студенти з ООП Свюкла Вікторія, Бондар Ольга та їхні батьки.

До порядку денного ухвалили такі питання:

- психологічний супровід студентів з ООП у період дистанційного навчання, основні види та форми роботи зі студентами з ООП, а також алгоритм розв'язання проблем, які виникають;

- перегляд та корегування індивідуальних навчальних планів студентів з ООП та виконання індивідуального навчального плану здобувачами освіти, що навчаються в інклюзивних групах;
- залучення здобувачів з ООП до позанавчальної діяльності у період дистанційного навчання та формування Soft Skills.

Участь у розробці професійних стандартів за професіями соціальної сфери

Відповідно до запиту Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення (лист за № 73\05 від 22.02.2021 р.) долучилися до участі у робочих групах з розробки професійних стандартів за професіями соціальної сфери, а саме: професійного стандарту для професії 2351.2 Методист навчально-методичної роботи з надання соціальних послуг; професійного стандарту для професії 2340 Вихователь соціальний по роботі з дітьми з інвалідністю. Розробка професійних стандартів здійснюється Науково-дослідним інститутом праці і зайнятості населення на замовлення Міністерства соціальної політики України з метою реалізації Плану заходів із упровадження Національної рамки кваліфікацій.

**Подяка за участь у реалізації проєкту
Міжнародний художній симпозиум-пленер осіб з інвалідністю
«Мистецтво без обмежень»**

Представники держбюджетної теми отримали подяку за участь у конкурсі історій про кращі спільні проєкти (практики співпраці) організацій громадянського суспільства та влади в рамках інформаційної кампанії «Громадянське суспільство та влада – кращі практики співпраці».

На конкурс було подано проєкт «Міжнародний художній симпозиум-пленер осіб з інвалідністю «Мистецтво без обмежень».

Проєкт реалізований у 2020 р. Управлінням праці та соціального захисту населення Уманської міської ради (начальник Г. М. Кучер) за фінансової підтримки Українського культурного фонду. Партнером проєкту став Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Дні Кар'єри ЄС (м. Умань, 28–29 квітня 2021 року)

День Кар'єри ЄС реалізується в рамках проєкту «Інформаційна підтримка Мереж ЄС в Україні». День кар'єри є ініціативою, що фінансується Представництвом Європейського Союзу та виконується громадськими організаціями «Фундація «Відкрите суспільство» та ГО «Молодіжна Альтернатива». Додаткова інформація: <http://euroquiz.org.ua>. Факультет соціальної та психологічної освіти взяв участь в організації Тренінгу № 1 «Соціально-психологічні засади безбар'єрного спілкування у молодіжному середовищі» (<https://www.youtube.com/user/1930udpu>) та Панельної дискусії № 3 «Практичний досвід формування «Soft skills» у майбутніх спеціалістів» (<https://youtu.be/d0ZK9cW5gLg>).

II Всеукраїнський науково-практичний онлайн-симпозіум з інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму

27 травня 2021 року відбувся II Всеукраїнський науково-практичний онлайн-симпозіум з інклюзивно реабілітаційно-соціального туризму з міжнародною участю.

З вітальним словом до учасників симпозіуму звернулися:

Скічко Олександр Олександрович – голова Черкаської ОДА, який наголосив на необхідності розвитку безбар'єрного середовища у Черкаській області;

Косенко Іван Семенович, почесний президент Асоціації інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму – член-кореспондент Національної академії наук України, доктор біологічних наук, заслужений працівник культури України, повний кавалер 3-х ступенів ордена «За Заслуги» і ордена князя Ярослава Мудрого 5 ст. в 2021 р., лауреат Державної премії України в галузі архітектури. Зазначив, що Черкащина має унікальну історичну, природозаповідну, культурну спадщину та географічне розміщення в центрі держави. Згідно з «Програмою розвитку туризму в Черкаській області на 2021–2025 роки», на часі реалізація проєктів, необхідних для створення стійких уявлень про регіон та його позиціонування, збільшення кількості туристів та створення нових робочих місць у сфері туристичної індустрії;

Безлюдний Олександр Іванович, представник Засновника Асоціації інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму, ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, професор, доктор педагогічних наук та заслужений працівник освіти України, наголосив, що сьогодні в університеті поряд зі студентами з типовим розвитком отримують освіту майже 100 осіб з інвалідністю за різними нозологіями. З цією метою створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів», який консолідує зусилля відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну підтримку осіб з обмеженими можливостями щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції в освітнє та соціальне середовище, на створення умов для

саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами;

Перепелична Рената Ярославівна – керівник експертної групи з медико-соціальної експертизи Директорату Якості Життя МОЗ України, яка наголосила на доцільності проведення подібних заходів не тільки на рівні Черкаської області, а й по всій Україні;

Плетньова Ірина Григорівна – уманський міський голова. Зазначила, що обов'язком держави і суспільства є забезпечення належного соціального захисту і підтримки, соціальної інтеграції, створення рівних можливостей для самореалізації, повноцінного життя, здобуття освіти і працевлаштування.

На симпозіумі з доповіддю виступили:

представники Комунального закладу «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи Черкаської обласної ради»: Масенко Наталія Володимирівна – в.о. директора; Шворак Олександр Миколайович – голова спеціалізованої психіатричної МСЕК; Зубрило Анна Юріївна – лікар-психолог з медико-соціальної реабілітації міжрайонної МСЕК № 4;

Борисова Інна Станіславівна – завідувач кафедри медико-соціальної експертизи і реабілітації ФПО, доктор медичних наук, професор Дніпропетровського державного медичного університету;

Кучер Галина Михайлівна – начальник Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, заслужений працівник соціальної сфери України, кандидат педагогічних наук;

Кравченко Оксана Олексіївна – декан факультету соціальної та психологічної освіти, доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Аліна Заядаж – доктор наук, професор кафедри туризму та рекреації Університету Адама Міцкевича в Познані;

Рафал Димчик – доктор наук, професор, директор Міждисциплінарних індивідуальних гуманітарних і суспільних студій Університету Адама Міцкевича в Познані;

Белоусова Наталія Володимирівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри аерокосмічної геодезії та землеустрою Національного авіаційного університету;

Лазоренко Віктор Іванович – заступник генерального директора Національного історико-культурного заповідника «Чигирин», заслужений працівник культури України;

Капустян Наталія Іванівна – голова ГО «Канівська організація осіб з інвалідністю «Відродження»;

Мартінова Ольга Михайлівна – голова Черкаського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений майстер народної творчості України, кавалер ордена «Княгині Ольги» 3 ст;

Безносюк Олена Іванівна – ст. викладач кафедри міжнародного туризму Національного університету фізичного виховання та спорту України;

Оніщенко Володимир Максимович – заступник директора з навчально-виховної роботи Державної реабілітаційної установи «Всеукраїнський центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю»;

Яценко Тамара Семенівна – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, професор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Чернуха Віталій Володимирович – головний архітектор міста Черкаси.

На симпозіум було запрошено представників Інституту педагогіки Національної педагогічної академії України; Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді; Українського дитячого центру «Молода Гвардія»; Львівського національного університету імені Івана Франка; ГО «Матері та вдови загиблих в АТО»; голів ЛКК районів та міст Черкаської обл.; представники ГОІ і АТО.

Результатом II Всеукраїнського науково-практичного онлайн-симпозіуму з інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму стала резолюція, яка має науково-практичне значення для створення безбар'єрного простору в Україні з урахуванням інклюзивної інтеграції.

Міжнародний день захисту дітей

У перший день літа традиційно відзначається Міжнародний день захисту дітей. Це не лише свято радості, надії, дитинства – це свято нагадує всім про необхідність забезпечувати захист прав дітей не лише 1-го червня, але й кожного дня. Адже діти є особливою частиною нашої держави, яка має свої права та обов'язки, інтереси та проблеми. Перед дорослими стоїть завдання захищати права дитини, щоб діти росли здоровими і щасливими, вчилися і займалися улюбленою справою.

Студенти факультету соціальної та психологічної освіти взяли участь у святкуванні Дня захисту дітей в Уманському районі, а саме в Комунальному закладі «Бабанська спеціальна школа Черкаської обласної ради». Студенти влаштували різноманітні ігри та створили святковий настрій для дітей, які виховуються у сім'ях вразливих категорій громадян. Тим самим на практиці мали змогу відпрацювати технології соціальної роботи з дітьми у громаді.

З нагоди святкування Міжнародного дня захисту дітей Управлінням праці та соціального захисту населення Уманської міської ради та факультетом соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини було проведено декілька заходів.

На центральній площі міста студенти (О. Кабашній, І. Токар, І. Василенко) розказували дітям про їх права та обов'язки і дарували пам'ятні буклети.

Спільно із фахівцями з соціальної роботи Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради Оксаною Петрівною Швед, Тетяною Вікторівною Громовою, Анною Василівною Ямковою студенти (В. Горовой, Є. Юрчак, В. Хмара) долучилися до збору коштів для закупівлі неонатального обладнання у дитячі лікарні для маленьких пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями в рамках акції Всеукраїнського благодійного фонду «Серце до серця»

Конкурс «Малюнок на асфальті», що проводився на двох майданчиках (центральний парк та набережна Осташівського ставу) за участю студентів (Л. Мельник, А. Гончаренко, В. Горовой, Є. Юрчак) викликав інтерес як серед маленьких жителів нашого міста, так і дітей шкільного віку.

Організація практичних заходів з організації інклюзивного туризму для учнівської та студентської молоді в канікулярний період

1 червня 2021 року з метою реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні в межах реалізації держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» відбулася екскурсія до «Лялькової хати» с. Полянецьке для учнів 2 та 3 класів.

Захід, присвячений до Дня захисту дітей, був сповнений яскравими позитивними емоціями. На учасників чекали: екскурсія по «Ляльковій хаті», проведення майстер-класу із виготовлення ляльки-мотанки, проведення квест-гри, танцювально-розважальної програми, ароматерапії та можливість придбати сувеніри. Захід був організований працівниками держбюджетної теми спільно із Уманською початковою школою №2.

8 червня 2021 року в межах реалізації держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» відбулася екскурсія до «Творчої майстерні Діда Панаса» с. Легедзене для учнів 3 класів. Захід подарував яскраві позитивні емоції. На учасників чекали: екскурсія по «Творчій майстерні», розповідь про особливості трипільської культури від майстра-гончара, проведення майстер-класу із виготовлення гладущика. Всі виготовлені власноруч вироби діти забрали з собою. Захід був організований працівниками держбюджетної теми спільно із Уманською початковою школою №2 та Уманським інклюзивно-ресурсним центром.

Громадська організація Дитяче громадське об'єднання «Туристсько-краєзнавчий клуб "Альта"» отримав грант від Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкоської ОДА на проведення збору-походу «Котигорошко».

У поході брали участь вихованці турклубу «Альта» та інших гуртків, що працюють за цією програмою, серед яких вихованці гуртків «Рваний кед», «Всюдихід». До програми долучилася також студентка факультету соціальної та психологічної освіти Леся Федотова.

Похід студентів відбувся у межах виконання науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму».

Маршрут був прокладений через село Будище до міста Корсунь. Починався він із села Стеблева, де народився Іван Нечуй-Левицький, там учасники відвідали меморіальний музей І. Нечуя-Левицького. Подолавши першу перешкоду – понтонний міст через річку Рось – дійшли до околиці села і зупинились на ночівлю. Далі було випробування погодою – декілька разів починалися опади.

Наступного дня учасники подолали декілька кілометрів під сонцем, через лісові хащі, ґрунтовою дорогою після зливи, а також мали складнощі з орієнтуванням. Не без пригод подолали заплановані кілометри, дійшли села Виграїв.

Відвідали місце Корсунської битви 1648 року. А далі був Корсунь-Шевченківський. Учасники розташувалися табором на березі мальовничої Росі, відвідали музей, пройшлись парком, а потім був квест, метою якого була підготовка до майбутніх стартів гри-випробування «Котигорошко». Учасники збору-походу будуть квесторами, інструкторами, суддями, через те і самі пройшли через випробування. Весело проводили час біля вогнища та грали в різні ігри

Вивчення досвіду закладів вищої освіти, наукових установ та закладів культури щодо сучасних практик соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю

Реабілітація визначається як комплекс заходів, що спрямовані на покращення функціонування і зниження рівня інвалідності у людей з порушенням здоров'я при взаємодії з навколишнім середовищем. Згідно з ВООЗ, реабілітація є процесом, спрямованим на надання всебічної допомоги хворим й особам з інвалідністю для досягнення ними максимально можливої при цьому захворюванні фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності. Таким чином, сучасний підхід до реабілітації передбачає комплексний вплив на людину, що включає медичний, психологічний і

соціальний аспекти, водночас сприяє відновленню як фізичного здоров'я, так і соціального статусу особистості.

Сучасні практики соціально-психологічної реабілітації мають широкий спектр різновидів: арттерапія, природотерапія, ізотерапія, терапія мистецтвом тощо. І вибір тієї чи іншої практики є індивідуальним; він залежить від особливостей кожної людини. Передбачено комплекс заходів, спрямованих на розвиток особистості людини з інвалідністю, у ході чого формується стійкість до зовнішніх і внутрішніх впливів, здатність адаптуватися до навколишнього середовища і ефективно взаємодіяти з ним. Розв'язання цієї проблеми можливе через включення людини у різні види діяльності і спілкування зі здоровими людьми.

У цьому контексті співробітниками держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» здійснено відрядження до міста Київ з метою вивчення досвіду закладів вищої освіти, наукових установ та закладів культури щодо сучасних практик соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю.

5 червня 2021 р. молоді науковці відвідали Національний університет біоресурсів та природокористування України, у якому на базі кафедри соціальної роботи та реабілітації проваджується освітньо-професійна програма «Соціально-психологічна реабілітація».

Учасників поїздки було ознайомлено із науковим потенціалом кафедри конярства і бджільництва факультету тваринництва та водних біоресурсів (завідувач – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України Микола Повозніков) щодо впровадження технологій природотерапії та анімалотерапії, зокрема таких її різновидів, як апітерапія та іпотерапія.

Апітерапія – медичне використання бджолиних продуктів, зокрема, меду, перги, воску, прополісу, маточного молочка («королівського желе») та бджолої отрути – бере свій початок з Давнього Єгипту, Греції та Китаю. Згадки є в Ведах, Біблії та Корані. Сьогодні ведеться активна наукова діяльність за різноманітними напрямками апітерапії, і навіть триває клінічна апробація методів у клініках та галузевих науково-дослідних центрах, що є також підтвердженням перспективності цього напрямку.

Інтерес у спеціалістів із соціально-психологічної реабілітації викликав збудований на пасіці апібудиночок для оздоровлення організму. Отримано відомості про відновний сон на вуликах та «бджолині піраміди» як унікальне поєднання природи, заспокійливих звуків та ароматів пасіки. Стрес, депресія, проблеми з тиском, знижений імунітет, серцево-судинні захворювання – це не повний перелік порушень у роботі організму людини, упоратися з якими допомагає апітерапія – лікування хвороб живими бджолами та бджолопродуктами. Дізналися про низку факторів такої терапії: зокрема, про те, що бджолина сім'я в вулику впливає на людину своїм біополем, зцілюючи організм на всіх рівнях; про те, що мікровібрації у вулику, які створюють бджоли своїми крильцями та тільцем, є особливим лікувальним вібротерапією для людини, ефект від якого посилюється монотонним заспокійливим гудінням; про лікувальний ефект самого повітря в будиночку, насиченого мікрочасточками пилку, нектару та фітонцидів – монозапахів та складних квіткових сполук. Ці

фітовітаміни насичують кров та покращують роботу серця. У результаті, у людей, які зважились на таке нетрадиційне відновлення свого організму, заспокоюється нервова система, підвищується працездатність, покращується психічний та емоційний стан, нормалізується кров'яний тиск, відновлюється еластичність судин, минають болі в спині та м'язах, стимулюється робота суглобів, настає якісний здоровий сон.

Також була унікальна можливість ознайомитися з навчально-науково-виробничою лабораторією конярства НУБіП України, заснованою в 1967 році. Тут утримується до 20 голів коней різних порід – арабська чистокровна та українська верхові, орловський та російський рисаки, торійська, латвійська, ютландська та шетлендські поні. Лабораторія займається розведенням, селекцією та реалізацією шетлендських поні. Серед визначених перспектив – розвиток іпотерапії.

Іпотерапія (hippos – кінь, терапія – лікування) – це вид фізіотерапії, за допомогою якого лікують людей з різними захворюваннями. У літературі трапляється ще й термін райдтерапія (від англ. write – верхова їзда), що також позначає лікування верховою їздою. Лікувальний ефект при цьому зумовлений дією двох чинників – психогенного й біомеханічного. Комплексна дія їх на організм сприяє поліпшенню функціонування всіх його органів, тканин і систем. Іпотерапія – це спілкування з кінями і верхова їзда, а ще це ефективна лікувальна фізкультура, що застосовується при порушеннях опорно-рухового апарату, черепно-мозкових травмах, атеросклерозі, поліомієліті, емоційних розладах, бронхо-легеневих та шлунково-кишкових хворобах, простатиті, сколіозі і розумовій відсталості.

Перлиною НУБіП, а також майданчиком для досліджень із природотерапії або екотерапії є Ботанічний сад, що є унікальним засобом зміцнення і відновлення здоров'я за допомогою факторів і об'єктів природи (вода, повітря, сонце, холод, запахи, шум лісу тощо). Багато дослідників і лікарі-практики стверджують, що відпочинок серед природи, щоденні прогулянки і вбирання всіма фібрами душі її звуків, кольорів, пахоців зміцнює імунну систему, має відновлювальний ефект, покращує настрій, знижує дратівливість, допомагає в подоланні стресових і депресивних станів. Ну а коли людина виконує на природі фізичні вправи, це загалом, має найбільший ефект.

Екскурсанти висловили слова вдячності колективу НУБіП за насичений день, знайомство з матеріально-технічною базою університету, а найголовніше з людьми, відданими своїй справі та патріотами з великим серцем.

6 червня відвідано Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України.

Спілкування з науковими співробітниками Ботанічного саду стосувалося питання включення людей з інвалідністю до числа відвідувачів. Зокрема, продемонстровано сенсорні ділянки для такої категорії відвідувачів з різними нозологіями, а також визначено проблемні напрями роботи у цій сфері та окреслено перспективні завдання для їх розв'язання.

На завершення відрядження було відвідано Національний академічний театр імені Івана Франка. За сприяння адміністрації театру надана можливість вивчення доступності таких закладів для людей з інвалідністю. Відповідно до вимог «Конвенції про права осіб з інвалідністю» (2006) особи з інвалідністю мають право на: доступ до творів культури в доступних форматах; доступ до таких

місць культурних заходів чи послуг, як театри, музеї, кінотеатри, бібліотеки й туристичні послуги, а також доступ до пам'яток і об'єктів, що мають національну культурну значущість; можливість розвивати й використовувати свій творчий, художній та інтелектуальний потенціал не тільки для власного блага, а й для збагачення всього суспільства.

Центр дозвілля та відпочинку дітей шкільного віку «Барвограй»

Напередодні відзначення Дня молоді Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради організувало дозвілля та відпочинок для дітей Центру «Барвограй».

Фахівці із соціальної роботи спільно із студентами факультету соціальної та психологічної освіти провели розважально-ігрову програму з конкурсами та іграми, які проходили на двох локаціях: набережній Осташівського ставу та у центральному сквері міста.

Центр дозвілля і відпочинку для дітей шкільного віку «Барвограй» організовує зайнятість, дозвілля та проведення виховної роботи за місцем проживання дітей у літній період, що є важливою складовою їх безпеки та всебічного розвитку.

**Студентський конкурс проєктів з інклюзивного туризму
«Подорожуємо без бар'єрів»**

Уже традицією стало і проведення Центром соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму студентського конкурсу проєктів з інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму.

До цього проєкту долучилися не тільки студенти факультету соціальної та психологічної освіти, а й Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи ЧОР та Всеукраїнська Асоціація інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму

Оцінювали роботи журі, до якого увійшли: Кравченко Оксана Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти; Каштан Сергій Миколайович, виконавчий директор Асоціації інклюзивного реабілітаційного туризму, заслужений працівник соціальної сфери України; Масенко Наталія Володимирівна, в. о. директора Комунального закладу «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи Черкаської обласної ради»

Цьогоріч розглядалися такі проєкти «Стежками рідного краю», «Корсунь-Шевченківський – місто над Россю», «Умансько-Тальнівська зона», «Музейна спадщина», «Чигиринщина туристична», «Умансько-Тальнівська рекреаційна зона», «Корсунь-Шевченківська та Звенигородська рекреаційні зони».

**Підсумки грантового проєкту соціальної дії від
програми Британської ради «Активні громадяни»**

Факультет соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини отримав перемогу за результатами конкурсу проєктів соціальної дії від програми Британської ради «Активні громадяни».

Проєкт «Вчимося разом чути та долати соціальну ізоляцію» отримав підтримку та фінансування на його реалізацію у 2021 році. Партнером проєкту є Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради.

Метою цього проєкту є створення платформи для вивчення та спілкування українською жестовою мовою, зокрема в умовах пандемії COVID-19 та спричинених нею викликів; розвиток інклюзивного туристичного руху в

Черкаській області з метою соціальної інтеграції людей з інвалідністю та вивчення історії рідного краю.

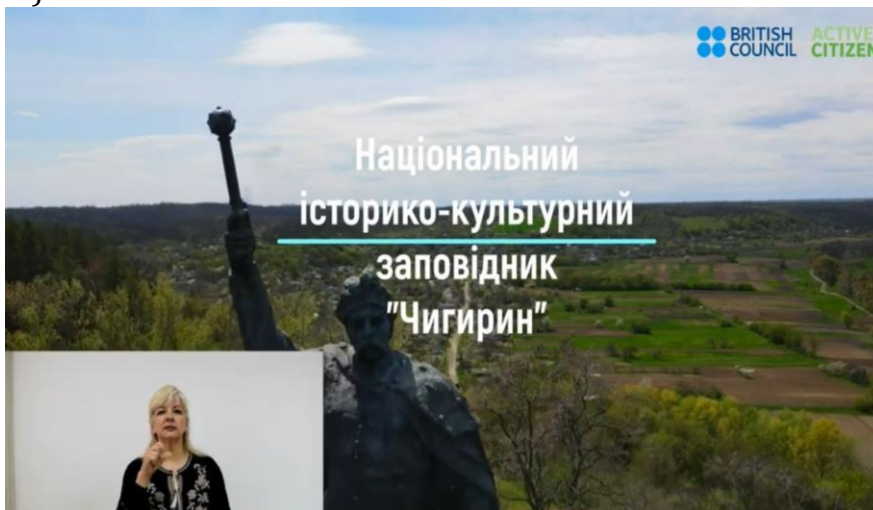
Проект розроблений у межах держбюджетної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму».

Протягом 2 місяців студенти факультету соціальної та психологічної освіти мали можливість: опанувати базові навички спілкування жестовою мовою; зрозуміти особливості спілкування та надання соціальних послуг людям з порушенням слуху; долучитися до створення онлайн-карти жестовою мовою; отримати сертифікат, який підтвердити набуті вміння та навички у межах проекту.

Особливої значущості набуває та обставина, що як до розробки ідеї проекту, так і до її реалізації активно долучилися здобувачі вищої освіти нашого університету зі спеціальностей «Психологія», «Соціальна робота» та «Соціальне забезпечення» усіх рівнів – від «молодшого бакалавра» до «доктора філософії». Тому цей проект надав можливість студентам та аспірантам набути компетентностей в умовах неформальної освіти, тобто поза формальними освітніми програмами.

Результати проекту є унікальними: вони дозволили інтегрувати знання із проблем інклюзії, соціальної роботи, психології; навички з використання інформаційно-комунікаційних технологій; методика вивчення української жестової мови; досвід долання соціальної ізоляції; технології соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю.

У підсумку підготовлено відеоматеріали жестовою мовою про визначні історико-культурні місця Черкащини (Буцький каньйон, Національний дендрологічний парк «Софіївка», м. Чигирин, с. Легедзино, м. Канів, м. Корсунь-Шевченківський).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Офіційний сайт факультету соціальної та психологічної освіти. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua/> (дата звернення: 20.03.2022).

REFERENCES

Ofitsiynyi sait fakultetu sotsialnoi ta psykholohichnoi osvity. (n. d.). Retrieved from <https://fspu.udpu.edu.ua/> [in Ukrainian].